

614.8:355

NĚKOLIK POZNÁMEK K ÚRAZOVOSTI A PREVENCI ÚRAZŮ U ÚTVARU

Major Vladimír HORSKÝ, prom. lék.

V posledních letech věnuje naše zdravotnictví zvýšenou péči boji proti úrazovosti. Zabránit úrazům v armádě je jedním z důležitých úkolů, mnohdy málo zdůrazňovaným, který zatím nebyl u všech příslušníků armády dostatečně doceněn.

Chci v krátkém sdělení upozornit na některé možnosti v prevenci úrazů, kterými se zabývá HL ve spolupráci s ostatními funkcionáři útvaru. Tento článek je zaměřen hlavně pro ženijně stavební jednotky, pracující ve vojenském stavebnictví. Domnívám se však, že problematika ostatních útvarů je v zásadě shodná, i když jednotlivé druhy zbraní mají určité specifické podmínky.

Třeba si ukázat na zásadní zvláštnosti jednotek Správy vojenských staveb, a to rozdělení vojáků na malé celky jak v práci, tak i v ubytování. Jednotky jsou ubytovány mnohdy několik desítek kilometrů od pracoviště, kam jsou denně dováženy auty, a dále sama rozlehlost pracoviště, která je i někdy několik km², tvoří specifické podmínky těchto jednotek. Aby se zaujmulo správné stanovisko k úrazovosti u těchto jednotek, byly podchyceny úrazy v rámci Správy vojenských staveb za II., III., IV. čtvrtletí 1959. Jde celkem o 269 úrazů, z toho 73,64 % lehkých, z nichž 26,74 % si vyžádalo 1 až 6 dnů absence, 24,90 % těžkých a 1,46 % smrtelné. Pro úrazy bylo za III. čtvrtletí zameškáno 2697 pra-

covních dní. Zamyslíme-li se nad těmito skutečnostmi, vidíme, jak mnoho času bylo promeškáno mnohdy pro zbytečné úrazy (škody hospodářské), a přihlédneme-li k tomu, kolik způsobily utrpení a škod na zdraví, vynikne ještě více důležitost prevence úrazů u útvaru. Uvádím i úrazy lehké bez absence, protože všechny tyto úrazy za jiné příčinné souvislosti se mohou stát těžkými. Bylo zjištěno, při jaké činnosti úrazy vznikly, a ukázalo se, že 49,93 % úrazů se stalo na pracovišti, 23,34 % při výcviku mimo odbornou přípravu, 18,32 % během osobního volna vojáka a 8,41 % při tělovýchově, a to převážně při tělovýchově zájmové. Dále byly šetřeny příčiny vzniku úrazů a zjistilo se, že 49,45 % úrazů bylo zaviněno nekázní postiženého, 34,95 % úrazů zavinila cizí nedbalost, 3,34 % případů nepořádek na pracovišti, 5,57 % zanedbání a nedodržení bezpečnostních předpisů, 4,84 % špatná organizace práce, 1,85 % neodvratitelná skutečnost. Uvedené výsledky nesou určitou chybu, protože komise, které úrazy projednávají, nemají mnohdy ujednocený názor na příčinné hodnocení. Z uvedeného vyplývá, jak mnoho úrazů je zaviněno hrubou nekázní, nedbalostí, nedodržováním bezpečnostních předpisů a velkou neopatrností, mnohdy trestuhodnou. 4 smrtelné úrazy byly úrazy dopravními a hlavní viník byl ve všech případech sám postižený.

Protiúrazovou zábranu je třeba rozdělit do dvou skupin:

1. v době služební — odborná příprava výcviku,
2. v době mimoslužební — osobní volno vojáka a zájmová tělovýchova.

ad 1. Několik způsobů práce v protiúrazové zábraně v době služební:

- a) Zainteresování velitelů a mistrů na protiúrazové zábraně.
- b) Správné používání výchovné stránky zákona o odškodňování pracovních úrazů.
- c) Dostatečné zapracování nováčků na stavebních pracích.
- d) Využití sběračů raněných v protiúrazové zábraně.
- e) Správné využívání osvěty v problému snížení úrazovosti.

Nyní několik poznámek a zkušeností k jednotlivým bodům výše uvedeným.

- a) Hlavními organizátory protiúrazové zábrany jsou bezpečnostní technik a komise bezpečnosti a ochrany práce, s kterými úzce spolupracuje HL útvaru. Lékař při kontrolách pracoviště vedle ostatních záležitostí upozorňuje velitele a stavbyvedoucí na hrubé nedodržování bezpečnostních předpisů a možnosti vzniku úrazů. Naši velitelé, mistři a technici

nejsou mnohdy na takové úrovni, aby cítili spoluodpovědnost za úrazy vzniklé na jejich úseku. Většinou je především zájmem plnění plánu výroby a mlčky přecházejí některé přestupky proti bezpečnosti práce v domněnku, že nařízení jsou na obtíž. Proto je třeba v pravidelných školeních, které s veliteli, mistry a technikami provádí bezpečnostní technik s HL, zdůrazňovat odpovědnost za dodržování bezpečnostních předpisů a k tomu je vychovávat, a zvláště docílit toho, aby jednotlivé úseky stavby nebyly hodnoceny jenom podle plnění plánu, ale aby bylo přihlíženo i k počtu a závažnosti úrazů vzniklých na těchto úsecích.

- b) Komise, které prošetřují úrazy, mnohdy nejdou do podrobností, a tak je jen málo používána výchovná stránka zákona o odškodňování pracovních úrazů, a nejsou tedy viníci bráni k hmotné odpovědnosti. S tímto rodným způsobem projednávání úrazů bude třeba v brzké době skoncovat.
- c) U jednotek Správy vojenských staveb je odborná příprava zaměřena na stavební práce. Když jsem zjišťoval, jaká zaměstnání zastávali naši vojáci před nástupem vojenské služby, dospěl jsem k závěru, že asi jen jed-

Tab. 1. Rozdělení úrazů podle závažnosti

lehké bez absence	lehké s absencí	těžké	smrtelné
46,90 %	26,74 %	24,90 %	1,46 %

Tab. 2. Rozdělení úrazů podle činnosti, při které se staly

doba služební 73,27 %		doba mimoslužební 26,73 %	
odborná příprava na stavbě 49,93 %	ostatní výcvik 23,34 %	osobní volno 18,32 %	zájmová tělovýchova 8,41 %

Tab. 3. Úrazy podle příčin

nekázeň postiženého	49,45 %
z viny cizí nedbalosti	34,95 %
nedodržování a zanedbání bezpečnostních předpisů	5,57 %
špatná organizace práce	4,84 %
nepořádek na pracovišti	3,34 %
neodvratitelné skutečnosti	1,85 %

na třetina pracovala ve stavebnictví nebo příbuzném oboru. Vyniká tedy důležitost řádného zaškolení ve stavebních pracích vojáků přicházejících nově na pracoviště, aby nedocházelo ke zbytečným úrazům z nezpracovanosti. I časté přerazování od jednoho druhu práce k druhému je třeba omezit na nejmenší počet. Ke snížení úrazů je vhodné vytvoření komplexních brigád, které provádějí práce vyžadující určitou odbornost a delší zaškolení. Jde např. o práce ve výškách, železářské práce, práce s prefabrikáty apod. O tomto opatření musí HL přesvědčit jak velitele, tak pracovníky na provozu.

d) K účinnému snížení úrazů v odborné přípravě je třeba vybudovat bezpečnost práce na masovém základě. Na tom se podílí vedení stavby, bezpečnostní technik, HL velitele, sběrači raněných a aktivisté. Čím více pracovníků bude na tomto problému zainteresováno, tím bude prevence úrazů účinnější. Sběrači raněných jsou vyškoleni v krátkodobém kurse, jsou vybráni z pracovníků podílejících se přímo na výrobě. Jejich využití je jednak při zajišťování první pomoci na odlehlých pracovištích, kde pracuje malá skupina, dále v prevenci tím, že znají podrobně pracovní procesy se všemi zvláštnostmi a mohou proto upozornit na závady a možnosti úrazu ve výrobě. Tím se aktivně podílejí na opatřeních v boji za snížení úrazovosti. Aby mohli sběrači raněných tuto práci odpovědně vykonávat, je třeba ze strany velitelů pochopení a pomoc při jejich nasazování na pracovní úseky. Zde má mnoho přesvědčovací práce HL.

e) Veškerá činnost musí být doplněna prací osvětovou, jako poučení všech pracovníků o bezpečnosti práce, o odškodňování pracovních úrazů apod. Dobrou zkušenost máme s rozbořením příčin závažnějších úrazů na pracovních shromážděních a veřejných schůzích, s vyčíslením škody hospodářské a poukazem na vzniklé škody na zdraví. Tento způsob práce je velmi účinný vzhledem k tomu, že jde o úrazy příslušníků vlastního útvaru, jež jsou sice známé, nejsou však známy obvykle následky těchto úrazů. Dále je třeba využívat dostatečně filmu a diapozitivů, kterých je dnes dostatek k dispozici. Velmi vhodnou formou výchovy je výstavka bezpečnosti práce, doplněná fotografiemi a výsledky z vlastních pracovišť, kde jsou vyznačeny jak klady, tak i zápory jednotlivých pracovních úseků. Dále máme dobré zkušenosti s týdnem bezpečnosti práce na stavbách, který organizoval velitel útvaru na podnět zdravotnické služby. Do této akce jsou zapojeni zástupci z velitelského sboru, zástupci z vedení stavby i ostatní funkcionáři. Tím dojde nejen k odstranění mnohých závad, ale i k zainteresování některých funkcionářů, kteří se o tyto problémy mnoho nezajímali. HL se velkou měrou podílí na úkolech, které zde byly na-

značeny. Nezmiňoval jsem se o otázce první pomoci, hygieně stavenišť a ubytování. Tyto otázky úzce souvisí s otázkou bezpečnosti práce, ale jsou tak obsáhlé, že zaslouží samostatné zpracování.

ad 2) Poměrně vysoký je počet úrazů, které se staly v době mimoslužební, tj. v době osobního volna a při zájmové tělovýchově (tab. č. 2). V tomto úseku činnosti vojáka jsme pro snížení úrazovosti udělali ještě velmi málo. Hlavní cesty, kterými se musí ubírat protiúrazová zábrana v osobním volnu vojáka, jsou asi tyto:

a) Zainteresování a docílení pocitu odpovědnosti za vzniklé úrazy v jednotkách nejnižších velitelů.

b) Zajištění lepší a kulturnější zábavy v době osobního volna vojáka.

c) Správně organizovaná zájmová tělovýchova.

a) Těžiště práce zde je na velitelích nejnižších stupňů a aktivistech, kteří jsou s vojákem v nejužším styku jak v době služební, tak i v době mimoslužební. Většina úrazů vzniklých v mimoslužební době je zbytečná a úzce souvisí s výchovou člověka.

b) Organizování lepší a kulturnější formy zábavy v osobním volnu a zajištění řádného dohledu budou zárukou, že i zde dojde ke zlepšení. Tím odpadnou i zbytečné úrazy v alkoholickém opojení a výtržnosti ve veřejných místnostech.

c) Příčiny sportovních úrazů jsou většinou známé, je však třeba daleko více dodržovat zásady, které mají zamezit úrazovosti. Chtěl bych se zmínit o nejčastější příčině sportovních úrazů. Trénink se často provádí bez trenéra a potom dochází k živelnému provozování sportu, který není odborně veden. Náčelníci tělesné přípravy se věnují spíše špičkovým sportovcům, ale nedostatečně zajišťují ostatní zájemce, u kterých nejenže není odborný dohled, ale mnohdy není ani dostatečné materiální vybavení.

Hlavním úkolem při snižování úrazovosti bude postavit tento úkol v armádě jako záležitost všech vojáků a přesvědčit velitele všech stupňů, že nesou spoluodpovědnost za úrazy vzniklé u jejich jednotek. V době osobního volna je třeba času správně využívat a dobře organizovanou zábavu přispět ke snížení počtu úrazů.

Souhrn: Stručně podány úrazy vzniklé u Správy vojenských staveb za II., III., IV. čtvrtletí 1959. Úrazy jsou rozděleny podle závažnosti, podle činnosti, při které se staly, a podle příčin vzniku. Bylo pojednáno o možnostech prevence úrazů u útvaru jak v době služební, tak i v době mimoslužební.